

برنامه ریزی توسعه گردشگری

تألیف:

دکتر حسین پناهی

عضو هیات علمی دانشگاه تبریز

با همکاری

نیلا زارع پور اریزی و هانیه همتی شاهکلی

کارشناسان ارشد اقتصاد دانشگاه تبریز

۱۳۹۶

سرشناسه	پناهی، حسین، ۱۳۴۳.
عنوان و پدیدآور	برنامه‌ریزی توسعه گردشگری/تالیف: دکتر حسین پناهی/با همکاری: نیلا زارع پور اریزی و هانیه همتی شاهگلی/ویراستار علمی: دکتر بهزاد سلمانی
مشخصات نشر	تهران: نور علم.
مشخصات ظاهری	۳۰۸ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۵۵-۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی	براساس اطلاعات فیبا (فهرست‌نویسی پیش از انتشار).
موضوع	اقتصاد گردشگری.
موضوع	برنامه ریزی اقتصادی.
موضوع	توسعه اقتصادی.
شناسه افزوده	پناهی، حسین، ۱۳۴۳، مؤلف.
شناسه افزوده	زارع پور اریزی، نیلا؛ ۱۳۶۸، همکار.
شناسه افزوده	همتی شاهگلی، هانیه؛ ۱۳۷۱، همکار.
شناسه افزود	سلمانی، بهزاد؛ ۱۳۴۵، ویراستار.
رده بندی دنگ	۱۳۹۶ ب۸۵۴ / ۱۵۵ G
رده‌بندی دی‌رجی	۳۳۸/۴۹۵

نشر نور علم: تهران - خانه 'ب' - خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) - پ ۱۴ - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۹۴ و ۶۶۴۰۵۸۸۰
 ۰۹۱۲۳۱۳۴۶۲۹۰۳@nooreelm.com - فروشگاه در تهران: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

نام کتاب: برنامه‌ریزی توسعه گردشگری

تالیف: دکتر حسین پناهی

با همکاری: نیلا زارع پور اریزی و هانیه همتی شاهگلی

ویراستار علمی: دکتر بهزاد سلمانی

ناشر: نور علم

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۳۵۵-۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

چاپ و صحافی: الغدير

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

فروشگاه در تهران: دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران پایگاه اینترنتی: www.nooreelm.com

موبایل کار: در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات، از طریق تماس با شماره زیر
 ۰۹۱۲۳۳۴۴۲۲۹ کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود.

پیشگفتار

با توجه به جایگاه و اهمیت صنعت گردشگری در کسب منابع درآمدی غیر نفتی و نیز بسط روابط بین الملل و نیز تربیت متخصصان ماهر و کارآمد در جهت ارتقای کیفی این صنعت در ایران، برنامه ریزی برای توسعه گردشگری در ایران امری ضروری و اجتناب ناپذیر است. تدریس دروس اقتصاد گردشگری، برنامه ریزی توسعه گردشگری، اقتصاد، بازاریابی و اکوتوریسم و برنامه ریزی اقتصادی و بازاریابی گردشگری در دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد در طی ۱ سال گذشته به همراه تشویق دانشجویان و همکاران، بزرگترین انگیزه نگارش این کتاب بود. در این کتاب سعی شده که با استفاده از منابع جدید و تجربه دانشگاهی خویش و نیز با نگاه به مناسلهای کشور در امر گردشگری، با تعریف مفاهیم توسعه، برنامه ریزی و گردشگری، خرد نمود در ارایه مدلهای کارآمد و شیوه های برنامه ریزی مناسب برای توسعه این صنعت در کشور رفع گردد. بزرگترین دغدغه مدرسان دروس گردشگری این است که منابع و کتابهای موجود موجود در بازار، چه تالیفی و چه ترجمه ای، علیرغم ارزشمند بودن هر یک از آنها، هیچکدام سرفصلهای تعریف شده هماهنگی ندارند. این کتاب هر چند تحت عنوان برنامه ریزی توسعه گردشگری چاپ میگردد ولی حاوی بخشهای اساسی بسیاری از سرفصلهای مصوب دوره های مقطع کارشناسی ارشد گردشگری از جمله دروس تکنیکها و مدلهای برنامه ریزی توریسم، برنامه ریزی جهانگردی در کشورهای در حال توسعه، برنامه ریزی گردشگری نواحی روستایی و عشایری و برنامه ریزی گردشگری نواحی شهری را شامل میگردد. لذا علاوه بر اینکه استفاده از آن برای تدریس دروس فوق بسیار مفید خواهد بود، برنامه ریزان و مدیران بخش گردشگری کشور نیز قطعاً آن را مفید خواهند یافت.

افراد زیادی مشوق تولید این اثر بوده اند. به خصوص خانواده و دانشجویانم که سهم عمده ای داشته اند. از دانشجویان ساعی و فعالان خانم ها نیلا زارع پور و هانیه همتی که در تکمیل و ویرایش فصول کتاب بسیار کوشیدند تشکر و قدردانی می نمایم. از همکار بسیار

خویم آقای دکتر بهزاد سلمانی استاد گروه علوم اقتصادی دانشکده که به عنوان ویراستار علمی نکات بسیار ارزشمندی را ارائه کردند تشکر می‌نمایم. همچنین از سایر همکاران عزیزم در دانشکده اقتصاد و مدیریت دانشگاه تبریز بالاخص آقای دکتر حسین اصغریور که در بوجود آمدن این اثر علمی همگام و یاور بودند قدردانم. البته هیچکدام از اینها نافی اشکالات و کاستی‌های موجود در این کتاب نیست که امیدوارم از نکته‌نظرات ارزشمند همه عزیزان و صاحب‌نظران در تکمیل، تصحیح و رفع نواقص موجود و غنای بیشتر در چاپهای بعدی این اثر بهره‌مند گردیم.

دکتر حسین پناهی

دانشیار گروه توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی دانشگاه تبریز

فهرست مطالب

فصل اول : توسعه، توسعه‌ی پایدار و توسعه‌ی گردشگری پایدار

۴	 مقدمه
۴	 مفهوم توسعه و تعاریف ارائه شده برای آن
۶	 انواع توسعه
۷	 شاخص‌های توسعه اقتصادی
۸	 مشخصات مشترک کشورهای در حال توسعه
۲۳	 تئوری‌های مختلف رشد و توسعه اقتصادی
۳۲	 تقسیم‌بندی نظریات توسعه
۳۲	 رویکردهای توسعه مبتنی بر رشد وابسته به اقتصاد کلاسیک و نئوکلاسیک
۳۵	 رویکردهای مبتنی بر نوسازی (مدرنیسم)
۳۸	 رویکردهای مارکسیستی و چپ‌گرای (رادیکال)
۴۰	 رویکردهای لیبرالیستی و نئولیبرالیستی طرفدار توسعه انسانی محرز
۴۱	 استراتژی‌های توسعه
۴۱	 استراتژی پولی
۴۲	 استراتژی اقتصاد باز
۴۴	 استراتژی صنعتی‌شدن
۴۴	 استراتژی انقلاب سبز
۴۵	 استراتژی توزیع مجدد
۴۶	 استراتژی سوسیالیستی توسعه
۴۷	 توسعه‌ی پایدار
۵۲	 توسعه‌ی پایدار و گردشگری، و مفهوم گردشگری پایدار
۵۶	 جمع‌بندی فصل

فصل دوم : برنامه‌ریزی و برنامه‌ریزی گردشگری

۵۸	 مقدمه
۵۹	 ماهیت برنامه ریزی
۵۹	 فرآیند برنامه ریزی
۶۰	 تاریخچهی برنامه ریزی
۶۲	 سیر تکاملی برنامه ریزی
۶۲	 دوره محصول گایی شروع سالهای ۱۸۲۰-۱۸۳۰
۶۳	 دوره بازار رایج شروع از سالهای ۱۹۰۰
۶۳	 دوره فراصنعتی شروع از "مابین ۱۹۵۰
۶۶	 تاریخچهی برنامه ریزی در ایران
۶۹	 تعریف برنامه ریزی
۷۲	 انواع برنامه ریزی
۷۲	 برنامه ریزی از دیدگاه مسائل اجتماعی و اقتصادی
۷۳	 برنامه ریزی از منظر نوع ساختار
۷۴	 برنامه ریزی براساس مدت زمان اجرا
۷۵	 برنامه ریزی براساس منطقه
۷۶	 تقسیم بندی دیگری از برنامه ریزی
۷۸	 اصول برنامه ریزی
۷۸	 اهمیت و ضرورت برنامه ریزی
۸۰	 برنامه ریزی گردشگری
۸۱	 تأثیرات منفی صنعت گردشگری
۸۱	 اثرات منفی اقتصادی
۸۲	 اثرات منفی زیست محیطی
۸۲	 تأثیرات منفی اجتماعی - فرهنگی
۸۳	 تأثیرات مثبت صنعت گردشگری

۸۳	تأثیرات مثبت اقتصادی
۸۳	تأثیرات مثبت زیست محیطی
۸۳	تأثیرات مثبت اجتماعی - فرهنگی
۸۴	سطوح برنامه ریزی گردشگری
۸۵	اصول برنامه ریزی گردشگری
۸۶	گردشگری در برنامه های توسعه‌ی ایران
۸۶	قانون برنامه ای اول و دوم توسعه
۸۶	قانون برنامه سوم توسعه
۸۷	قانون برنامه چهارم توسعه
۸۸	قانون برنامه پنجم توسعه
۸۸	قانون برنامه ششم توسعه
۸۹	جمع بندی فصل
	فصل سوم: گردشگری و انواع آن
۹۲	مقدمه
۹۳	گردشگری
۹۳	تعاریف
۹۴	تاریخچه ی گردشگری
۹۷	تاریخچه ی گردشگری در ایران
۹۹	انواع گردشگری
۹۹	گردشگری شهری
۱۰۳	گردشگری روستایی
۱۰۵	گردشگری کشاورزی
۱۰۶	اکوتوریسم
۱۰۷	گردشگری سلامت
۱۰۸	گردشگری پزشکی
۱۰۹	گردشگری فرهنگی

۱۱۱.....	گردشگری موسیقی
۱۱۲.....	گردشگری ورزشی
۱۱۳.....	گردشگری مذهبی
۱۱۴.....	گردشگری حلال
۱۱۷.....	گردشگری ماجراجویانه
۱۱۸.....	گردشگری تجاری
۱۱۹.....	اهمیت گردشگری
۱۲۰.....	جمع‌بندی فصل
فصل چهارم: اثرات اقتصادی - اجتماعی گردشگری	
۱۲۲.....	مقدمه
۱۲۳.....	گردشگری
۱۲۷.....	گردشگری پایدار
۱۲۷.....	اقتصاد گردشگری
۱۲۸.....	عرضه و تقاضای گردشگری
۱۳۰.....	جنبه‌های نظری عوامل اقتصادی گردشگری
۱۳۲.....	ارتباط رشد اقتصادی و گردشگری
۱۳۳.....	اثرات گردشگری
۱۳۳.....	اثرات اقتصادی گردشگری
۱۳۸.....	گزارش اثرات اقتصادی سفر و گردشگری در ایران (۲۰۱۷) - شورای جهانی سفر و گردشگری (WTTC)
۱۴۱.....	مؤلفه‌های مختلف گردشگری
۱۴۲.....	اثرات فرهنگی - اجتماعی گردشگری
۱۴۴.....	اثرات سیاسی توسعه گردشگری
۱۴۵.....	پیامدهای مثبت توسعه گردشگری
۱۴۵.....	پیامدهای منفی توسعه گردشگری
۱۴۵.....	اثرات کلی مثبت و منفی اقتصادی - اجتماعی توسعه گردشگری

۱۴۶	اثرات مثبت توسعه ی گردشگری
۱۴۶	اثرات اقتصادی توسعه ی گردشگری
۱۴۶	اثرات فرهنگی - اجتماعی توسعه ی گردشگری
۱۴۷	اثرات منفی توسعه ی گردشگری
۱۴۸	جمع بندی فصل
فصل پنجم: گردشگری و محیط زیست	
۱۵۰	مقدمه
۱۵۱	تعامل گردشگری و محیط زیست
۱۵۱	تاریخچه
۱۵۳	اثرات گردشگری بر محیط زیست
۱۵۵	اثرات زیست محیطی مستقیم گردشگری
۱۵۵	استفاده از منابع مختلف
۱۵۶	انواع آلودگی و تولید زباله
۱۵۹	تغییرات آب و هوایی
۱۶۰	منحنی زیست محیطی کوزنتس و گردشگری
۱۶۱	بررسی وضعیت محیط زیست در ایران
۱۶۲	جمع بندی فصل
فصل ششم: اهمیت برنامه‌ریزی گردشگری	
۱۶۴	مقدمه
۱۶۶	نگاهی کوتاه به تاریخچه ی برنامه ریزی گردشگری
۱۶۸	برنامه ریزی گردشگری
۱۶۸	برنامه ریزی
۱۶۹	برنامه ریزی گردشگری
۱۷۲	سطوح برنامه ریزی گردشگری
۱۷۳	انواع برنامه ریزی گردشگری

۱۷۵.....	موانع برنامه‌ریزی گردشگری
۱۷۶.....	اهداف برنامه‌ریزی گردشگری
۱۷۷.....	اصول برنامه‌ریزی گردشگری
۱۷۸.....	مولفه‌های برنامه‌ریزی گردشگری
۱۸۰.....	اهمیت برنامه‌ریزی گردشگری
۱۸۲.....	جمع‌بندی فصل
فصل هفتم: برنامه‌ریزی منطقه‌ای گردشگری	
۱۸۴.....	مقدمه
۱۸۵.....	برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۸۶.....	تاریخچه‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۸۷.....	تاریخچه‌ی برنامه‌ریزی منطقه‌ای در ایران
۱۹۱.....	تعریف و مفهوم منطقه
۱۹۱.....	تعریف منطقه
۱۹۳.....	مفهوم منطقه
۱۹۳.....	مفهوم برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۵.....	انواع منطقه در برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۵.....	انواع برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۶.....	اهداف برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۷.....	اصول برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۷.....	فرآیند برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۱۹۹.....	نظریه‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۲۰۱.....	جمع‌بندی فصل
فصل هشتم: برنامه‌ریزی گردشگری شهری	
۲۰۴.....	مقدمه

۲۰۵.....	گردشگری و فضای شهری
۲۰۶.....	گردشگری شهری
۲۰۸.....	گونه های مختلف گردشگری شهری
۲۰۸.....	گردشگری فرهنگی
۲۰۹.....	گردشگری مذهبی
۲۱۰.....	گردشگری تجاری
۲۱۰.....	عوامل موثر بر توسعه گردشگری شهری
۲۱۱.....	عوامل آیدینگر تکامل گردشگری شهری
۲۱۲.....	نقش گردشگری شهری در توسعه پایدار شهری
۲۱۳.....	بررسی اثرات گردشگری شهری در توسعه پایدار شهری
۲۱۴.....	اثرات اقتصادی
۲۱۵.....	اثرات اجتماعی - فرهنگی
۲۱۵.....	اثرات فیزیکی و زیست محیطی
۲۱۶.....	اهمیت برنامه ریزی گردشگری شهری
۲۱۷.....	برنامه ی عملیاتی شبکه ی گردشگری شهری سازمان جهانی گردشگری
۲۲۰.....	جمع بندی فصل
	فصل نهم: برنامه‌ریزی سایر گونه‌های گردشگری
۲۲۲.....	مقدمه
۲۲۲.....	تقسیم بندی گونه های گردشگری
۲۲۶.....	گردشگری روستایی
۲۲۶.....	تعریف گردشگری روستایی
۲۲۷.....	اهمیت گردشگری روستایی
۲۲۸.....	اثرات اقتصادی گردشگری روستایی
۲۲۹.....	اثرات اجتماعی گردشگری روستایی
۲۳۰.....	اثرات زیست محیطی گردشگری روستایی

۲۳۰	جاذبه های گردشگری روستایی
۲۳۱	برنامه ریزی گردشگری روستایی
۲۳۱	اهمیت برنامه ریزی گردشگری روستایی
۲۳۲	برنامه ریزی گردشگری روستایی
۲۳۴	گردشگری سلامت
۲۳۴	تعریف گردشگری سلامت و انواع آن
۲۳۶	اهمیت گردشگری سلامت
۲۳۷	برنامه ریزی گردشگری سلامت
۲۳۸	جمع بندی فصل
فصل دهم: برنامه ریزی توسعه بازارهای گردشگری	
۲۴۰	مقدمه
۲۴۱	بازاریابی گردشگری
۲۴۱	تعریف بازار و بازاریابی
۲۴۱	فرآیند بازاریابی
۲۴۲	بازاریابی گردشگری
۲۴۳	نظریه چرخه ی حیات گردشگری
۲۴۴	بازاریابی گردشگری در ایران
۲۴۶	صنایع دستی
۲۴۶	تعریف صنایع دستی
۲۴۷	ویژگی های صنایع دستی
۲۴۷	اهمیت صنایع دستی در گردشگری
۲۴۸	بازاریابی صنایع دستی در ایران
۲۴۹	راهکارهای توسعه ی صنایع دستی ایران
۲۵۱	جمع بندی فصل

۲۵۴.....	مقدمه
۲۵۵.....	تاریخچه ی جایگاه سازمانی گردشگری در ایران
۲۵۷.....	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران
۲۵۷.....	تاریخچه ی میراث فرهنگی ایران
۲۵۸.....	پیروزی انقلاب اسلامی و انحلال وزارت فرهنگ و هنر
۲۵۹.....	تاریخچه ی گردشگری
۲۶۱.....	تاریخچه ی صنایع دستی
۲۶۲.....	سیر تاریخی تشکیل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۶۲.....	تشکیل سازمان میراث فرهنگی
۲۶۲.....	تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
۲۶۳.....	تشکیل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۶۵.....	سیاست های کلی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۶۵.....	اهداف کلان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۶۷.....	وظایف سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۲۶۷.....	وظایف معاونت گردشگری
۲۶۸.....	وظایف معاونت میراث فرهنگی
۲۶۹.....	وظایف معاونت صنایع دستی
چشم انداز توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری کشور ایران در افق سند	
۲۷۱.....	چشم انداز
۲۷۱.....	نتایج حاصل از بررسی شاخص های عمده بخش
۲۷۱.....	چالش های پیش روی میراث فرهنگی و گردشگری
۲۷۱.....	حوزه ی میراث فرهنگی
۲۷۲.....	حوزه ی گردشگری
۲۷۲.....	سیاست های کلان بخش میراث فرهنگی و گردشگری
۲۷۳.....	اهداف کیفی و راهبردهای بخش میراث فرهنگی و گردشگری

۲۷۳	اهداف کیفی توسعه میراث فرهنگی و گردشگری
۲۷۳	راهبردهای حوزه میراث فرهنگی
۲۷۴	راهبردهای حوزه گردشگری
۲۷۴	اهداف کمی توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری
۲۷۶	جمع بندی فصل
۲۷۷	منابع و مآخذ